

GDAŃSKI KURIER MUZEALNY

KWARTALNIK MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ

ROCZNICE PRZEŁOMÓW

Szanowni Państwo,

zbliżamy się do końca 2021 r. Wkrótce będziemy mieli za sobą wszystkie osiemdziesiąte rocznice wydarzeń przypadających w 1941 r. i wkroczymy w czas upamiętniania tych, które rozegrały się w 1942 r.

Atakując Związek Sowiecki, Adolf Hitler przyspieszył starcie z państwem o gigantycznym potencjale gospodarczym i istotnych zasobach ludzkich. Tym samym otworzył też bardzo ważny front, który błyskawicznie okazał się kluczowy dla pochłaniania sił III Rzeszy Niemieckiej i jej sojuszników. Po kilku miesiącach przywódca nazistów zdecydował się na kolejny samobójczy krok – wypowiedział wojnę Stanom Zjednoczonym, światowej potęgę gospodarczą o wielkich zasobach ludzkich i surowcowych. Agresywność i zbrodniczość hitlerowskiego reżimu stworzyły przesłanki umożliwiające porozumienie tak różnych systemów jak sowiecki komunizm i zachodnie demokracje parlamentarne. Niemiecka i japońska zachłanność zmieniła wojnę w konflikt o zasięgu ogólnoswiatowym, angażując przeciwko państwom Osi siły, którym w ostatecznym rachunku nie były w stanie się one przeciwstawić. Jednocześnie sojusz m.in. Wielkiej Brytanii, Związku Sowieckiego, Stanów Zjednoczonych, zdeterminowanych, by wygrać wojnę, wlał nadzieję w umysły narodów poddawanych od drugiej połowy lat trzydziestych terrorowi okupacji japońskiej, niemieckiej czy włoskiej. A te jeszcze przed końcem 1941 r. przyjęły charakter ludobójczy. Można przypomnieć w tym miejscu np. o początkowej fali eksterminacji polskich elit w pierwszym roku II wojny światowej, zainicjowaniu masowej eksterminacji Żydów po ataku Niemiec na ZSRS czy pierwszych wysiedleniach polskiej ludności na Lubelszczyźnie, co stanowiło wstęp do tworzenia nowego obszaru niemieckiego osadnictwa na wschodzie.

W 1942 r. III Rzesza na szeroką skalę realizowała bezprecedensową zbrodnię Holocaustu, której celem było całkowite wyniszczenie Żydów na terenach kontrolowanych przez Niemcy. Wdrażała także Generalny Plan Wschodni polegający na zagładzie większości Polaków, Białorusinów, Ukraińców i Rosjan. W obliczu tych zbrodni świat zapowiedział, że sprawcy będą ścigani i bezwzględnie ukarani. Do walki ze złem uruchamiano wszystkie rezerwy na terenach wolnych od władzy państw Osi, ale potęgował również ruch oporu na terenach okupowanych. W Polsce nasiliła się akcja scalania różnych formacji konspiracyjnych w armię Polskiego Państwa Podziemnego – Armie Krajową. Konsolidacja zachodziła również w szeregach formacji ruchu narodowego, skutkując powstaniem Narodowych Sił Zbrojnych. Do walki stanęli polscy Żydzi, którzy wywołali bunty w gettach kresowych i formowali podziemie w Generalnym Gubernatorstwie. Tężał sowiecki, jugosłowiański i grecki ruch partyzancki. Ten wspólny wysiłek krok po kroku trawił siły agresorów, aż doszło do zatrzymania ich ofensyw zarówno w Europie, jak i w Azji oraz Afryce.

O tych i innych aspektach kataklizmu II wojny światowej będziemy opowiadać w Muzeum II Wojny Światowej także w 2022 r.

DR HAB. GRZEGORZ BERENDT

p.o. dyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

ZDROWYCH, SPOKOJNYCH ŚWIĄT!

Dyrekcja oraz Pracownicy MIIWŚ

SPIS TREŚCI

Polegli obrońcy Westerplatte 2

Kalendarium 2–15

Projekt badawczy Muzeum wyróżniony w konkursie Sybilla 2020 4

Wystawa czasowa „Kiedy się wypełniły dni...». Pochówki polskich obrońców Westerplatte” 5

World Heritage Battlefields. O wielkich bitwach na falach eteru 6

Zdarzyło się 80 lat temu... Wokół polskiego podziemia niepodległościowego 7

Kliknij po historię z MIIWŚ! #DzieciWojny 11

Śladami obrońców Westerplatte. „Żałuję, że nie nagrywałem tych rozmów” 12

Historia mówiona w Muzeum 13

Biblioteka Muzeum 14

Kronika kulturalna 15

Wydawnictwo Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku poleca 16

Voucher pod choinkę... 16

Konkurs 16

POLEGLI OBROŃCY WESTERPLATTE

CZĘŚĆ III

// WOJCIECH SAMÓL, Dział Naukowo-Edukacyjny MIIWŚ

Opieka medyczna była ogromnym wyzwaniem na terenie Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte (WST) – nie tylko z powodu trudnych warunków obrony, ale również braku specjalistycznych przyrządów i medykamentów. Ratowanie polskich żołnierzy przez głównego lekarza, kpt. Mieczysława Ślabego, było okupione najwyższym poświęceniem. Bez jego specjalistycznej pomocy kilku rannych z pewnością nie przeżyłoby obrony. W niniejszym artykule przybliżymy sylwetki dwóch poległych westerplatczyków oraz tych, którzy trafili do izby chorych – por. Leona Pajaka i leg. Władysława Łakomca. Opiszemy także łżej i ciężej rannych polskich obrońców WST. Okoliczności zranienia czy też śmierci wielu westerplatczyków wciąż pozostają niejasne. Opisanie i szczegółowe wyjaśnienie tych zagadek będzie w najbliższym czasie jednym z priorytetowych zadań MIIWŚ. Wyniki ustaleń i badań znajdą też swój wyraz w planowanej wystawie stałej Muzeum Westerplatte i Wojny 1939.

Zdjęcia legitymacyjne dwóch poległych westerplatczyków. Od lewej: st. leg. Zygmunt Zięba (zdjęcie jeszcze z 1938 r., w stopniu legionisty), obok kanonier Władysław Jakubiak, fot. N.N. / APG

Z końcem sierpnia 1939 r. uderamnio jedno z transportów, który miał uzupełnić wyposażenie załogi wartowniczej na Westerplatte. Pokrzyżowało to plany skompletowania najpotrzebniejszych elementów izby chorych zorganizowanej w jadalni, znajdującej się w przyziemiu północnego skrzydła koszar. Nieuchronnie zbliżająca się eskalacja konfliktu, której zapowiedzią była wizyta okrętu szkolnego Schleswig-Holstein pod koniec sierpnia 1939 r., spowodowała rzeczywiste odcięcie WST od polskich instytucji w Gdańsku i pomocy z głębi kraju. Do ostatniej chwili starano się przygotować składnicę do skutecznej obrony oraz zabezpieczyć ewentualnych rannych. Nikt na Westerplatte nie przewidywał jednak skali i wielkości niemieckich sił, które uderzą w ten niewielki odcinek brzońony przez około 210 polskich żołnierzy i zmobilizowanych cywilów.

Już po dwóch pierwszych nieudanych szturmach na półwysep improwizowana izba chorych zaczęła zapełniać się rannymi obrońcami. W pomieszczeniu panowały całkiem dobre warunki – można było w nim zabezpieczyć i ulokować kilkunastu łżej rannych i kontuzjowanych. Trzon opieki medycznej WST stanowiły trzy osoby. Głównemu lekarzowi,

kpt. Ślabemu, sprowadzonemu na początku sierpnia 1939 r., pomagało dwóch etatowych sanitariuszy: leg. Teodor Wiatr, który pojawił się w pierwszych dniach kwietnia 1939 r., wraz z wiosenną zmianą, oraz strz. Julian Wysocki, przybyły z końcem lipca. Walka w ciągłym okrążeniu oraz narażenie na ostrzał wy-czerpywały obrońców. Ulokowanie rannych w koszarach – gdzie przebywali też pozostali członkowie załogi – także nie wpływało pozytywnie na kondycję psychiczną walczących. W wyniku bombardowania koszar 2 września znajdująca się na piętrze izba przyjęć została zniszczona – a wraz z nią wiele cennych medykamentów.

Bombardowanie to zmieniło ogłd na bezpieczeństwo rannych w przyziemiu obiektu. Najprawdopodobniej właśnie po 2 września zabezpieczono okna i wzmocniono najbardziej narażone odcinki izby chorych workami z piaskiem. Pomimo braków w podstawowym wyposażeniu medycznym służba sanitarna składnicy niosła pomoc obrońcom aż do kapitulacji składnicy.

Jednym z pierwszych pacjentów izby chorych był st. leg. Zygmunt Zięba (ur. 8 lutego 1914 r. w Porębie Żegoty – obecnie gm. Alwernia, pow. chrzanowski, woj. małopolskie; syn

Jana i Marianny z domu Sędor). Przed wojną ukończył kurs na stolarza w szkole rzemieślniczej. Został powołany do służby wojskowej w 5. Pułku Piechoty Legionów w Wilnie. Przybył na Westerplatte w stopniu legionisty 24 września 1938 r. Po zakończeniu zmiany jako jeden z dziesięciu najlepszych żołnierzy został włączony do załogi nadterminowej składnicy. Według nowego przydziału z 17 sierpnia 1939 r. był przypisany do 2. drużyny I plutonu, który zabezpieczał wschodnie placówki systemu obronnego WST. Już w pierwszych godzinach walk, w rejonie placówki „Prom”, doznał urazu głowy. W koszarach nieprzytomny otrzymał niezbędną pomoc lekarską. Następnego dnia w wyniku ostrzału artyleryjskiego (lub bombardowania) ponownie został ciężko ranny i niedługo później zmarł. Ciało owiniętego w płótno żołnierza pochowano, według relacji świadków, w jednym z leńów w pobliżu budynku. Po walkach, około 10 września 1939 r., zwłoki Zięby przeniesiono w rejon wspólnej mogiły przygotowanej dla obrońców Westerplatte. Według innych relacji mógł zginąć już po 2 września – nie stoi to jednak w sprzeczności z przytoczonymi powyżej informacjami.

W trakcie bombardowania 2 września zginął kolejny z obrońców Westerplatte – kanonier

Łżej ranni polscy żołnierze sfotografowani po kapitulacji WST 7 września 1939 r. Oczekują na transport pojazdami sanitarnymi do gdańskich szpitali. Widoczni od lewej: kpr. Edmund Szamlewski, plut. Franciszek Magdziarz, st. leg. Franciszek Dominiak, st. leg. Józef Paszkowski, strz. Michał Łata, fot. N.N. / MMW

Władysław Jakubiak (ur. 16 kwietnia 1916 r. w Nowogrodzie, pow. łomżyński, woj. podlaskie; syn Stanisława i Władysławy). Służbę wojskową odbywał w 14. Dywizjonie Artylerii Konnej w Białymstoku. Na Westerplatte przybył 30 lipca 1939 r. Został przypisany do obsługi brzoń towarzyszącej piechoty – w tym wypadku działa polowego kalibru 76,2 mm – 7. drużyny III plutonu na Westerplatte. W relacjach najczęściej pojawia się informacja, że zginął w rejonie koszar w trakcie bombardowania – został bezpośrednio trafiony bombą lotniczą, blisko głównego wejścia obiektu. Inne relacje wspominają o śmierci żołnierza w okolicy magazynu żywności, czyli przy dawnych kazamatach pruskiego fortu zlokalizowanych niedaleko wartowni nr 2. Nie można też wykluczyć, że Jakubiak zginął w gruzach wartowni nr 5 – po 1 września mógł zostać przydzielony do jednej z placówek wzmacniających ten rejon obrony WST. Ciało poległego najprawdopodobniej przeniesiono i pochowano w pobliżu wspólnej mogiły obrońców Westerplatte przy budynku dawnej willi oficerskiej już po zakończeniu walk. Ponieważ w wyniku dotychczasowych badań genetycznych nie zidentyfikowano jeszcze szczątków należących ani do st. leg. Zięby, ani do kanoniera Jakubiaka,

kwestia dokładnych okoliczności i miejsca ich śmierci pozostaje nadal otwarta.

W trakcie walk ciężko ranni zostali następujący obrońcy: por. Leon Pajak (1909–1990) – dowódca plutonu wartowniczego i całego wschodniego odcinka obrony, a zarazem dowódca placówki „Prom”, gdzie został ciężko ranny pierwszego dnia walk (do grudnia 1939 r. znajdował się w szpitalu); leg. Władysław Łakomic (1915–1962) – celowniczy ckm z 3. drużyny I plutonu został ciężko ranny w wyniku wybuchu oraz przygniecenia fragmentem ściany, przez co uszkodził kręgosłup; strz. Jan Czywil (1915–1939) – odniósł poważne obrażenia ostatniego dnia walk na Westerplatte, został zabrany z grupą najczęściej rannych 7 września do szpitala w Gdańsku, gdzie w nocy z 7 na 8 września 1939 r. zmarł; pochowano go na cmentarzu na Zaspie w Gdańsku (westerplatczyka szczegółowo opisano w poprzednim numerze).

Wszyscy odnalezieni i zidentyfikowani obrońcy Westerplatte będą pochowani i godnie upamiętnieni na nowym cmentarzu wojskowym Żołnierzy Wojska Polskiego na Westerplatte. Uroczyste odsłonięcie obiektu jest planowane na drugą połowę 2022 r.

Gdański Kurier Muzealny.
Kwartalnik Muzeum II Wojny Światowej
WYDAWCA:
Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku
pl. Władysława Bartoszewskiego 1,
80-862 Gdańsk
tel. +48 58 323-75-20
e-mail: kurier@muzeum1939.pl
www.muzeum1939.pl
REDAKTOR NACZELNY: Zuzanna
Szwedek-Kwiecińska
REDAKCJA: Karolina Imianowska,
Katarzyna Łuczak, Michał Mikołajczak,
Hanna Mik-Samół, Marek Zambrzycki
KOREKTA: Natalia Maliszewska
OPRACOWANIE GRAFICZNE: Natalia Gawryluk
ISSN 2720-0655
DRUK: Zakład Poligraficzny „SINDRUK”,
Opole
© Copyright by Muzeum II Wojny Światowej
w Gdańsku
Redakcja nie zwraca niezamówionych
tekstów i nie ponosi odpowiedzialności
za treść komunikatów zewnętrznych.

KALENDARIUM

Zachęcamy do zapoznania się z kalendarium, które obejmuje przede wszystkim istotne rocznice związane z historią II wojny światowej.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
GRUDNIA	GRUDNIA	GRUDNIA	GRUDNIA	GRUDNIA	GRUDNIA	GRUDNIA	GRUDNIA	GRUDNIA	GRUDNIA
1943 r.			1941 r.		1942 r.	1941 r.			
Zakończenie obrad konferencji w Teheranie			Gen. Władysław Sikorski i Józef Stalin podpisują deklarację o walce z Niemcami		Niemiecka zbrodnia w Starym Ciepłelowie i Rekówce	Atak Japonii na Pearl Harbor		Miedzynarodowy Dzień Pamięci i Godności Ofiar Zbrodni Ludobójstwa oraz Zapobiegania tej Zbrodni	
			1942 r.						
			Powołanie Rady Pomocy Żydom „Żegota”						

PROJEKT BADAWCZY MUZEUM WYRÓŻNIONY W KONKURSIE SYBILLA 2020

PIOTR KALKA, Dział Archeologiczny MIIWŚ

Odnalezienie jesienią 2019 r. przez archeologów naszego Muzeum pochówków polskich obrońców Westerplatte było najważniejszym odkryciem wieloletowych badań prowadzonych na terenie dawnej Wojskowej Składnicy Tranzytowej. W ujawnionych pięciu jamach grobowych znajdowały się szczątki dziewięciu żołnierzy, którzy bronili polskiej placówki we wrześniu 1939 r. Odkrycie to było początkiem interdyscyplinarnego projektu badawczego, którego rezultatem ma być pełna identyfikacja osobowa poległych bohaterów. W jego realizację są zaangażowane MIIWŚ, Oddział IPN w Gdańsku oraz Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie. Postawione przed naukowcami zadanie okazało się niezwykle trudne. Wynikało to zarówno z długiego czasu, który upłynął od śmierci pochowanych, złego stanu zachowania odkrytych szczątków (rozczłonkowanie, urazy mechaniczne, nadpalenia itp.), a także braku bezpośrednich potomków w przypadku większości poległych. W związku z tym genetyczny materiał porównawczy pobierać musiano albo od dalszej rodziny, albo od zmarłych wiele lat temu krewnych, co wiązało się z ekshumacją ich zwłok. W wyniku żmudnej i drobiazgowej pracy specjalistów z wymienionych trzech placówek badawczych w ciągu niespełna dwóch lat od zakończenia badań terenowych możliwe było ustalenie tożsamości sześciu spośród dziewięciu odnalezionych obrońców. Kontynuowane wysiłki pozwalają mieć nadzieję, że uda się doprowadzić do pełnej identyfikacji także pozostałych trzech żołnierzy.

Opisywany projekt naukowo-badawczy został nagrodzony wyróżnieniem na odbywającej się pod koniec września tego roku w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku uroczystej gali 41. Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla. Celem konkursu, organizowanego pod patronatem ministra kultury i dziedzictwa narodowego przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, jest wyłonienie oraz rozpropagowanie najważniejszych działań i przedsięwzięć zrealizowanych przez polskie muzea. Tegoroczna kapituła doceniła zarówno sprawną współpracę trzech wspomnianych instytucji, opartą na wiedzy i wysokich kompetencjach ich pracowników reprezentujących różne dziedziny nauki, a także niezwykle istotny wymiar społeczny i patriotyczny projektu. Heroiczna obrona Westerplatte od dawna jest symbolem niezłomności i odwagi, a obrońcy są postaciami uosabiającymi najlepsze cechy polskiego żołnierza. Odnalezienie ich szczątków, pełna identyfikacja i planowany uroczysty pogrzeb po ponad 80 latach od tragicznej śmierci dopełnią powinności, jakie należy się poległym bohaterom.

Odkrycie grobów polskich obrońców w znaczący sposób przyczyniło się również do poszerzenia wiedzy o przebiegu jednej z najważniejszych bitew wojny obronnej 1939 r., a pozyskane podczas prac archeologicznych zabytki, w tym elementy wojskowego wyposażenia znalezione przy szczątkach żołnierzy, stanowią unikalną kolekcję wzbogacającą zbiory Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku.

WYSTAWA CZASOWA „«KIEDY SIĘ WYPEŁNIŁY DNI...» POCHÓWKI POLSKICH OBROŃCÓW WESTERPLATTE”

ADAM DZIEWANOWSKI, Dział Archeologiczny MIIWŚ

W ramach obchodów 82. rocznicy wybuchu II wojny światowej w MIIWŚ 1 września odbył się wernisaż wystawy czasowej „«Kiedy się wypełniły dni...» Pochówki polskich obrońców Westerplatte”.

Na ekspozycji zaprezentowano sylwetki dziewięciu obrońców Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte, którzy polegli w trakcie bitwy trwającej od 1 do 7 września 1939 r. Ciała żołnierzy odnaleziono w 2019 r., podczas piątego sezonu badań archeologicznych prowadzonych przez pracowników Działu Archeologicznego Muzeum. Zespół odkrył pięć jam grobowych, w których pochowano dziewięciu poległych Polaków. Zostały one wykopane przez polskich jeńców cywilnych, którzy po 7 września 1939 r. pod niemieckim nadzorem porządkowali teren Westerplatte. Agresorom zależało na czasie – aby przyspieszyć prace, kazali wrzucić szczątki pięciu zmarłych do grobu przewidzianego na jedną osobę. Nie pozwolili na godne pochowanie zmarłych,

Wystawę można zwiedzać do końca 2021 r. i jest ona dostępna na poziomie -3 Muzeum II Wojny Światowej.

odnalezionych, dzięki czemu na wystawie można przedstawić ich z imienia i nazwiska.

Pomimo znaczenia, jakie nadaje się obronie składnicy, większość polskich żołnierzy uczestniczących w walkach pozostaje w zbiorowej świadomości anonimowa. Dotyczy to również tych, którzy zginęli. Prezentowana wystawa jest jedną z części procesu przywracania pamięci o poległych bohaterach. Oprócz biografów dziewięciu żołnierzy pokazano w jej

ramach wybrane przedmioty odnalezione w trakcie badań archeologicznych w 2019 r. Są to zarówno elementy wyposażenia wojskowego (m.in. ładownice amunicyjne), jak i przedmioty osobiste (np. medalik z wizerunkiem Matki Boskiej). Mówią one nie tylko o służbie żołnierzy, ale również o ich życiu duchowym. Przedmioty

stanowią jedynie ułamek bogatego zbioru artefaktów, które odnaleziono przy poległych. Są one niemymi świadkami ostatnich chwil życia i dramatycznej śmierci polskich bohaterów.

Wystawa znajduje się w budynku głównym Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku – na poziomie -3, w holu prowadzącym na ekspozycję stałą (obok kas biletowych). Lokalizacja ta umożliwia dostęp do prezentowanych treści wszystkim gościom Muzeum – zarówno tym, którzy zwiedzają wystawę stałą, jak i np. uczestniczącym w kinowych seansach.

11

GRUDNIA

1941 r.

Polska wypowiada wojnę
Cesarstwu Japonii

12

GRUDNIA

13

GRUDNIA

14

GRUDNIA

1942 r.

Śmierć kpt. Antoniego
Kasztelana

15

GRUDNIA

16

GRUDNIA

1944 r.

Początek niemieckiej
ofensywy w Ardenach

17

GRUDNIA

18

GRUDNIA

1939 r.

Niemiecka zbrodnia w Bochni

19

GRUDNIA

20

GRUDNIA

1940 r.

Adolf Hitler zatwierdza plan
ataku na Związek Sowiecki

21

GRUDNIA

1944 r.

Leopold Okulicki zostaje
komendantem głównym AK

22

GRUDNIA

23

GRUDNIA

24

GRUDNIA

25

GRUDNIA

1941 r.

Japończycy
zdobywają Hong
Kong

26

GRUDNIA

27

GRUDNIA

1939 r.

Niemiecka zbrodnia w Wawrze

28

GRUDNIA

29

GRUDNIA

30

GRUDNIA

WOKÓŁ POLSKIEGO

ZDARZYŁO
SIĘ 80 LAT
TEMU...

PODZIEMIĘ

NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO

Pistolet parabellum P-08, przed 1944 r. / Zbiory MNiWS

06

1	2	3	4	5	Zesłanie Ducha Świętego	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	Boże Ciało	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1	2	3	4	5		6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Powstanie lwienieckie jest uważane za jedno z największych wystąpień zbrojnych AK. 19 czerwca 1943 r. oddział partyzancki z Ośrodka AK Stołpce doprowadził do wyzwolenia lwieńca, który w okresie międzywojennym leżał niedaleko sowieckiej granicy. Miasteczko opanowano na 18 godzin. Doprowadzono do uwolnienia więźniów oraz likwidacji przynajmniej kilku dziesięciu Niemców i ich kolaborantów.

05

Święto Pracy					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Święto Konstytucji 3 Maja					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Nocą 14 maja 1944 r. w Kamieniu Stołpeckim na terenie dzisiejszej Białorusi doszło do walk 1. kompanii 78. Pułku Strzelców Smoleńskich AK z dwiema brygadami sowieckich partyzantów. Sowietci, którzy mieli zamiar odebrać Polsce jej wschodnie województwa, dążyli do likwidacji polskiego punktu oporu w tej części Nowogrodziny. Atak o wiele liczniejszych sił komunistycznych zakończył się zwycięstwem Polaków.

04

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	Wielkanoc	17	Poniedziałek Wielkanocny	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		17		18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

W nocy z 26 na 27 kwietnia 1943 r. Witold Pilecki wraz z dwoma współwięźniami uciekł z KL Auschwitz. W obozie stworzył siatkę konspiracyjną dokumentującą niemieckie zbrodnie. Zagrożenie dekonspiracją oraz przesądzenie o konieczności poinformowania świata o okrucieństwach, jakich doświadczali więźniowie, wpłynęły na jego decyzję o opuszczeniu obozu. Pilecki uciekł po 947 dniach uwięzienia.

03

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Jan Bytnar „Rudy” wraz z innymi więźniami został odbity przez Grupy Szumowe Szarych Szeregów w tzw. akcji pod Arsenalem. Transport więźniów, przewożonych z siedziby Gestapo przy al. Ściecha do więzienia na Pawlaku, uwolniono 26 marca 1943 r. Atakującym udało się również zabić czterech Niemców. Jednak w wyniku odniesionych w walce ran śmierć poniosł „Rudy” i kilku innych Polaków.

02

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28

Armia Krajowa, która powstała 14 lutego 1942 r. z przekształcenia Związku Walki Zbrojnej, była największym podziemnym europejskim wojskiem zorganizowanym do walki z niemieckim i sowieckim okupantem. W 1944 r. jej liczebność wynosiła ponad 350 tys. zaprzysiężonych żołnierzy. Oddziały AK były integralną częścią Polskich Sił Zbrojnych, podporządkowanych naczelnemu wodzowi.

01

Trzech Króli					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Trzech Króli					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Na terenie zagarniętym przez Sowietów we wrześniu 1939 r. dochodziło do antykomunistycznych wystąpień zniewolonej ludności polskiej. W nocy z 21 na 22 stycznia 1940 r., w rocznicę rozpoczęcia powstania styczniowego w 1863 r., w Czortkowie wybuchł lokalny zryw wywoleńczy przeciw bolszewikom. Krótkotrwała walka, w trakcie której zajęto m.in. lokalny szpital, ze względu na przewagę Sowietów zakończyła się tej samej nocy.

2022

Organizacja Małego Sabotażu „Wawer” była konspiracyjną grupą opartą na strukturach Szarych Seregów, założoną przez Aleksandra Kamińskiego, późniejszego autora *Kamieni na szaniec*. Nazwę wzięła od miejscowości, w której Niemcy dokonali masowego mordu ludności cywilnej w nocy z 26 na 27 grudnia 1939 r. Akcją „Wawra” było m.in. zdjęcie niemieckiej tablicy z pomnika Mikołaja Kopernika w Warszawie, czego podjął się Aleksy Dawidowicz „Alek”.

11

1	Wszystkich Świętych	
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8	Święto Niepodległości	
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		Boże Narodzenie
29		Boże Narodzenie
30		

Konsekwencją rozpoczętego w listopadzie 1942 r. wysiedlania polskiej ludności z Zamojszczyzny był wybuch powstania zamojskiego. Operujące w okolicy oddziały AK starały się działać w trzech kierunkach: organizacji samobroiny, przeciwdziałania niemieckim akcjom wysiedleniczym i atakowania wsi zasiedlonych przez kolonistów. Zabiegi te okazały się skuteczne, a Niemcy nie osiągnęli spodziewanych rezultatów przesiedleń.

10

W nocy z 7 na 8 października 1942 r. AK przeprowadziła akcję „Wieniec”. Doszło wówczas do wielogodzinnego zablokowania warszawskiego węzła kolejowego oraz wykołejenia kilku pa-towozów i wagonów towarowych. Zniszczenie torów kolejowych uniemożliwiło swobodny ruch pociągów, co było częścią tzw. bitwy o szyny – działań mających na celu przetrwanie linii zaopatrzeniowych niemieckiej armii na wschodzie.

09

Armia Krajowa konsekwentnie likwidowała szczególnie szkodliwych Niemców. 7 września 1943 r. członkowie harcerskiego oddziału „Agat” przeprowadzili zamach na gestapowca Franza Bitkła, który był odpowiedzialny za śmierć przynajmniej kilkudziesięciu więźniów Pawiaka. Akcją przy ul. Litewskiej w Warszawie dowodził Jerzy Zborowski „Jeremi”. W jej wyniku zabito Bitkła i kilku innych Niemców.

Biało-czerwona opaska powstańcza, 1944 r. / Zbiory MIWŚ

Klucz do rozkręcania torowisk używany w dywersji kolejowej, odnaleziony po wojnie w Puszczy Kozienickiej w pobliżu torów, gdzie wykolejono transport kolejowy, przed 1944 r. / Zbiory MIWŚ

08

1	Święto Wojska Polskiego, Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny	
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		
31		

Kobiety odgrywały niezwykle ważną rolę podczas Powstania Warszawskiego. Były nie tylko sanitariuszkami, kucharkami, łączniczkami, zakonnkami czy partnerkami, ale też nierazko uczestniczyły w walkach tak jak mężczyźni. Były także minierami (żołnierzami wyszkolonymi w zakresie minowania i rozminowywania) – jedna z nich, Barbara Matys, Baśka-Bomba, brała aktywny udział w ataku na gmach warszawskiej Polskiej Akcyjnej Spółki Telefonicznej.

07

7 lipca 1944 r., w obliczu nadciągającej sowieckiej ofensywy, AK rozpoczęła operację „Ostra Brama”, której celem było wyzwole nie Wilna spod okupacji niemieckiej przed wkroczeniem czer-wonoarmistów. Akcją dowodził mjr. Aleksander Krzyżanowski „Milk”. Ostatecznie AK zajęła miasto przy wsparciu Sowietów, którzy następnie podstępem aresztowali część polskich oficerów.

WORLD HERITAGE BATTLEFIELDS O WIELKICH BITWACH NA FALACH ETERU

// KAROL SZEJKO, Dział Kontaktów Międzynarodowych MIIWŚ

ZESKANUJ KOD
I POSŁUCHAJ
AUDYCJI

Suchając odpowiedzi na powyższe pytania, cofnijmy się do 2018 r., kiedy to w MIIWŚ zorganizowano Światowe Forum Muzeów Pól Bitewnych (World Battlefield Museums Forum – WBMF). Konferencja stała się platformą wymiany doświadczeń dyrektorów oraz pracowników muzeów upamiętniających historyczne pola bitew. Idea forum zrodziła się z potrzeby wypracowania nowoczesnej i opartej o realne doświadczenia koncepcji Muzeum Westerplatte i Wojny 1939. WBMF spotkało się z dużym zainteresowaniem na arenie międzynarodowej; 27 instytucji z całego świata potwierdziło swój udział w kolejnej edycji.

Niestety, wybuch pandemii COVID-19 w 2020 r. uniemożliwił organizację konferencji, a ograniczenia pandemiczne zablokowały tradycyjne formy kontaktu z naszymi partnerami. Poszukując nowych kanałów komunikacji i współpracy, zbudowaliśmy platformę WBMF.online, która dzięki popularnonaukowemu infografikom, anglojęzycznym podcastram, quizom, oraz modelom 3D stała się użytecznym narzędziem edukacyjnym dla uczniów, studentów czy edukatorów historycznych (już wkrótce dostępna będzie również aplikacja WBMF na urządzenia mobilne).

Najnowszym elementem cały czas rozwijającej się platformy WBMF.online jest nowatorska seria edukacyjnych anglojęzycznych audycji radiowych World

Heritage Battlefields (m.in. Westerplatte, Verdun, Narvik czy bitwa Warusa z 9 r. n.e.). Stuchowiska są owocem udanej współpracy Muzeum z partnerami zagranicznymi oraz Radiem Gdańsk. W opracowywaniu materiałów merytorycznych brali udział niezależni eksperci historyczni (m.in. z Oxford University, London School of Economics, The National Museum of the Royal Navy czy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu), lektorzy BBC oraz uczestnicy konferencji WBMF. W każdym odcinku swoją wiedzę i doświadczeniem dzielili się także pracownicy MIIWŚ.

Połączenie głosów wszystkich zaangażowanych osób w spójny, ciekawy materiał radiowy stanowiło nie lada wyzwanie. Zaczęliśmy od edycji przygotowanych przez naszych partnerów zagranicznych nagrań na temat bitew, ich znaczenia oraz upamiętnienia. Podstawą tych materiałów były unikalne treści archiwalne oraz wstrząsające relacje świadków. Na tym etapie nieocenione okazało się ogromne doświadczenie i wprawne ucho realizatora dźwięku Radia Gdańsk, który „czyścił”, „kroił” i „składał” nadesłane pliki.

Tworzeniem i rozbudową scenariuszy zajmował się zespół złożony z przedstawicieli Muzeum i Radia Gdańsk. Każdą audycję opracowywało kilkanaście osób, a finalne wersje nagrań powstawały po wielogodzinnych, często emocjonujących dyskusjach. Zadbano dodatkowo

o odpowiedni nastrój audycji – czy to poprzez nawiązania do sztuki (np. fragmentów poezji – *Szarży Lekkiej Brygady* Alfreda Tennysona, przetłumaczonego na język angielski wiersza Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego *Żołnierze z Westerplatte*), czy za pomocą muzyki, komponowanej specjalnie do każdego odcinka.

Dzięki zaangażowaniu wielu ekspertów, profesjonalistów i pasjonatów udało się zrealizować unikatowe przedsięwzięcie o charakterze popularnonaukowym oraz o istotnych walorach edukacyjnych. Audycje World Heritage Battlefields nie tylko przedstawiają genezę, tło i fakty dotyczące poszczególnych starć. Składają także do refleksji nad losem człowieka wrzuconego w wiry gwałtownej historii.

Czy dziś potrafimy zrozumieć ludzkie postawy w sytuacjach ekstremalnych? Czy poświęcenie, cierpienie, szaleńcza odwaga mają dziś dla nas jakiś sens? Czy potrafimy zdobyć się na współczucie i przebaczenie? Czy konflikty zbrojne z przeszłości uczą nas człowieczeństwa i umiejętności budowania lepszego jutra?

Zachęcamy do spędzania długich zimowych wieczorów z audycjami WBMF, które przeniosą nas w sam środek historycznych wydarzeń. Uważni słuchacze (oraz użytkownicy WBMF.online) z pewnością znajdą odpowiedzi na pytania z początku artykułu.

KLIKNIJ PO HISTORIĘ Z MIIWŚ!

Na pierwszym zdjęciu edukator MIIWŚ Wiktoria Chamier Gliszczyńska podczas lekcji muzealnej na wystawie poświęconej działalności Ireny Sendlerowej. Poniżej fotografia ozdoby świątecznej wykonanej przez dzieci na zesłaniu w 1941 r. / Zbiory MIIWŚ

Zachęcamy do zapoznania się z nowym cyklem popularnonaukowych tekstów **#DzieciWojny**, publikowanym w mediach społecznościowych MIIWŚ. Seria przedstawia losy najmłodszych świadków, uczestników oraz ofiar II wojny światowej. Osób, których beztrudny okres dzieciństwa przerwała brutalna, okupacyjna rzeczywistość z lat 1939–1945.

#DzieciWojny

Dziewięcioodcinkowy cykl zainaugurował tekst dotyczący dzieci z Domu Sierot Janusza Korczaka w Warszawie. Kolejne odciski, publikowane co środę, przybliżają niezwykle i przejmujące historie m.in. dzieci uratowanych w ramach kindertransportów, biorących udział w Powstaniu Warszawskim czy uwięzionych w największym więzieniu politycznym na terenie okupowanej Polski – Pawiaku. Cykl przypomina nie tylko o tragizmie dzieci dorastających

w czasie II wojny światowej, ale również o ich heroizmie – np. młodych dziewcząt, które zdecydowały się wesprzeć prześladowanych Żydów. Seria **#DzieciWojny** stała się inspiracją do stworzenia nowej lekcji muzealnej o takim samym tytule. Uczestnicy zajęć poznają losy wybranych dzieci, których sylwetki można odnaleźć na wystawie głównej Muzeum. Edukator prezentuje słuchaczom historie m.in. Franka Meislera – uratowanego

z kindertransportu, Zdzisława Wysokiego – ofiarę niemieckich ataków na kolumny cywilnych uchodźców, czy Elżbiety Ficowskiej – jednej z 2,5 tys. dzieci ocalałych z getta warszawskiego dzięki działaczom Rady Pomocy Żydów „Żegota”. Lekcja jest dedykowana dla uczniów 7. i 8. klas szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych. Zainteresowanych nauczycieli serdecznie zapraszamy do kontaktu mailowego: edukacja@muzeum1939.pl.

BIT.LY/3FVWWXV

31

GRUDNIA

1

STYCZNIA

1942 r.

Podpisanie Deklaracji Narodów
Zjednoczonych

2

STYCZNIA

3

STYCZNIA

3–4 stycznia 1944 r.

Armia Czerwona przekracza
przedwojenną granicę Polski
w okolicach miasta Sarny

4

STYCZNIA

1944 r.

Początek akcji „Burza” –
ogólnopolskiego zrywu przeciwko
Niemcom

5

STYCZNIA

6

STYCZNIA

7

STYCZNIA

8

STYCZNIA

1894 r.

Narodziny o. Maksymiliana Marii
Kolbego (128. rocznica)

9

STYCZNIA

10

STYCZNIA

11

STYCZNIA

12

STYCZNIA

1945 r.

Początek ofensywy
zimowej Armii Czerwonej

13

STYCZNIA

14

STYCZNIA

15

STYCZNIA

16

STYCZNIA

14–24 stycznia 1943 r.

Obrazy konferencji aliantów w Casablance

17

STYCZNIA

1945 r.

Armia Czerwona
zajmuje zrujnowaną
przez Niemców
Warszawę

18

STYCZNIA

19

STYCZNIA

1945 r.

Gen. Leopold Okulicki
rozwiązuje Armię
Krajową

ŚLADAMI OBROŃCÓW WESTERPLATTE „ŻAŁUJĘ, ŻE NIE NAGRYWAŁEM TYCH ROZMÓW”

Kolejna odsłona prezentacji darów pozyskanych w ramach ogólnopolskiej kampanii „Przyjmiemy Twoją historię”. Tym razem przedstawiamy nowo nabyte archiwalia dotyczące żołnierzy Westerplatte. Do Muzeum trafiły z ziemi lubuskiej i obecnie są opracowywane przez muzealników z Działu Zbiorów.

Poniżej rozmowa z dr. Władysławem Mochockim z Lub ska, historykiem, dziennikarzem, uczestnikiem Zjazdów Obrońców Westerplatte w Gdańsku, ofiarodawcą wspomnianych pamiątek.

Panie Władysławie, w jakich okolicznościach pan – jako mieszkaniec ziem zachodnich i badacz dziejów regionu lubuskiego – zainteresował się tematyką Westerplatte?

Wszystko zaczęło się w Kowarach, gdzie wcześniej mieszkałem. To właśnie w tym dolnośląskim, pięknie położonym miasteczku moja historia skrzyżowała się z losami jednej z najciekawszych osób, jakie w życiu poznałem. W 1969 r. moim sąsiadem został pan Eugeniusz Grabowski, dowódca jedynej armaty polowej, jaką dysponowali obrońcy Westerplatte, jeden z bohaterów września 1939 r., podówczas już starszy pan, powszechnie szanowany przez mieszkańców swojego miasteczka. To było wiele lat doświadczeń relacji. Tak nas losy złączyły i tak zaczęła się moja fascynacja „lwami z Westerplatte”.

W jaki sposób znajomość z jednym „lwem” przetrwała się w znajomość z wieloma z nich? Na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku miałem przyjemność redagować miesięcznik „Magazyn Lubski”, pismo samorządowe z Lub ska, gdzie już wówczas

mieszkałem. W tym czasie w przestrzeni publicznej pojawiła się hipoteza o „załamaniu nerwowym” komendanta Henryka Sucharskiego. Pomyślałem o oddaniu głosu samemu westerplaczykom. Niech oni, mając najlepszą wiedzę o tym, jak przebiegała obrona tego małego skrawka Polski, wypowiedzą się o swoim dowódcy.

...i poprosił pan o wywiad swojego dawnego sąsiada... Wcześniej w odcinkach publikowałem jego wspomnienia z okresu walki i czasu niemieckiej niewoli. Kiedy w prasie zaczęto upowszechniać „rewelacje” o mjr. Sucharskim, pojechałem do niego do Kowar. Ciągle mieszkał tam mój brat –

specjalne zjazdy, które cyklicznie organizowała dla żołnierzy Wojskowej Składnicy Tranzytowej. A z czasem zachęciła, żebym – podobnie jak ona – zaczął zbierać ich relacje. Pomagał mi w tym Jerzy Korona, historyk z Gdyni, również uczestnik tych zjazdów. I tak we dwojkę poznawaliśmy tych niezwykłych ludzi.

Które z tych spotkań najmocniej utkwiły panu w pamięci?

W mojej pamięci na zawsze zostaną pogawędki z Julianem Dworakowskim, żołnierzem wartowni nr 2. Pan Julian zwracał się do mnie po imieniu, mówił: „Władziu”. Bardzo mi to imponowało. To był dla mnie wielki zaszczyt. Nigdy nie zapomnę także rozmów z Józefem Kaczanowskim – żołnierzem wartowni nr 5 oraz placówki „Fort”, który zbiegł z niemieckiej niewoli i przeszedł cały szlak bojowy od Lenino do Berlina. Swego czasu siedzieliśmy z panem Józefem w domku campingowym na Stogach, miejscu zakwaterowania uczestników w 1996 r. Próbowałem ożywić jego wspomnienia, wypytać, jak udało mu się wyostać ze zbombardowanej wartowni. Mówił, że po wybuchu bomby stracił przytomność. Ocuciła go jakaś ciecz skapująca z wyższej kondygnacji. I wtedy zobaczył wiszące szczątki ciał kolegów, wśród których był dowódca wartowni Adolf Petzelt. To była jedna z tych opowieści, kiedy

czułem, jak mi ciernie skóra. Do dzisiaj żałuję, że nie nagrywałem tych rozmów.

A czy gościł pan u siebie któregoś z obrońców Westerplatte?

Kilkakrotnie. Na przykład w 1996 r. odwiedził mnie pan Stanisław Salwira, członek załogi wartowni nr 4 – po zakończeniu obrony

Westerplatte robotnik przymusowy, a potem także żołnierz Armii Krajowej. Gdy przybył do mnie w odwiedziny, miał już ponad 80 lat. Był wówczas z małżonką, panią Władysławą. Zorganizowałem im spotkania z uczniami lubuskich szkół i dorosłymi pasjonatami rodzimej historii. W ramach rewizyty odbyłem podróż do Obornik Śląskich. Państwo Salwirakowie mieszkali w domku z ogródkiem. To było zwyczajne mieszkanie, urządzone skromnie – jak inne mieszkania z czasów przełomu ustrojowego.

Skromne wnętrza, ale niezwykłe życiorysy. Czy mając tak częste kontakty z westerplaczykami, dostrzegał pan u nich coś wyjątkowego, odróżniającego? Czy oprócz wojennej wspólnoty przeżyć łączyło ich coś jeszcze?

Z pewnością wyróżniał ich olimpijski, powiedziałbym, spokój, niczym niezachwiany, niezmacony. Także pewne zdystansowanie. Taki był również pan Ignacy Skowron, ostatni z nich, który odszedł w 2012 r. Spokojnie pogodny, skromny w rozmowach. Bo to, co mnie bardzo u nich ujmowało, to właśnie skromność. Nigdy nie spotkałem się z sytuacją, kiedy któryś z nich przesadnie chwaliłby się swoimi dokonaniem. Wręcz przeciwnie, to ja musiałem wyciągać z nich informacje!

I dzięki temu dysponujemy relacjami bohaterów września oraz innymi materiałami, które przekazał pan naszemu Muzeum.

Materiały, pamiątki po nich zbierałem ponad 25 lat. W 2001 r. przyszło mi żegnać pana Eugeniusza Grabowskiego w jego ostatniej drodze na cmentarzu w Wałbrzychu, bo w tym mieście, mieszkając u syna, spędził ostatnie lata swojego życia. Kopie jego wspomnień, oryginały jego korespondencji, listy od innych uczestników zjazdów, autografy, liczne zdjęcia należą – moim zdaniem – do najcenniejszych dokumentów w tym zbiorze. Wraz z panią Bogusławą Kowalczuk przekazał mi je w imieniu własnym oraz Grupy Turystycznej „Dukat” z Lub ska do Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. W naszym przekonaniu to najważniejsze dla nich miejsce.

▮ Rozmawiał MAREK ZAMBRZYCKI

➡ W następnym numerze kwartalnika przedstawimy kolejną opowieść darczyńcy o eksponatach przekazanych do MIIWŚ.

OSOBISTE OPowieści O DOŚwiadczeniach wojennych PORTAL „HISTORIA Mówiona”

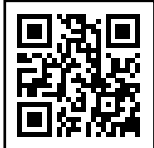
Skazana na 20 lat katorgi Wanda Cejko-Kiałka do obozu w Workucie w Rosji trafiła tuż przed świętami Bożego Narodzenia. Pomocną dłoń wyciągnęły do niej wówczas znajdujące się tam już rodaczki, mieszkanki Wilna. Podzieliły się z nią swoimi potrawami wigilijnymi – racuszkami i chlebem. Kobiety, łamiąc się ukradzionymi z kuchni blinkami zamiast opłatka, życzyły sobie nawzajem wolnej Polski. Poznaj fragment opowieści naszej bohaterki o świętach w ciężkich warunkach obozowych i odwiedź portal „Historia mówiona”!

– [...] przed Bożym Narodzeniem przyjechałyśmy... Właśnie w jednym z baraków mieszkały trzy panie [...]. Dzieliły tym Niemcom jedzenie. Starły się o to, żeby oni dostawali właśnie osobno, nie chodzili do stołówki ogólnej [...]. I te dziewczyny pracowały w takiej prowizorycznej kuchni w baraku, w tej zonie niemieckiej. I one dowiedziały się, że są dziewczęta z Wilna. Przyszły do nas do baraku. Dowiedziały się, gdzie jesteśmy [...]. Zaprosiły nas do swego baraku. One mieszkaly osobno [...] tam, gdzie mieszkali ci, co pracowali w kuchni, w biurze i tak dalej. Zaprosiły nas do swoich górnych nar. I ponieważ one pracowały w kuchni, to z tej kuchni dostały jakieś takie lepieszki, jakieś takie blinki. I tymi blinkami

jako opłatkiem podzieliły się z nami. I życzyły nam, i my im, żeby się doczekać wolnej Polski i wolności. I to była nasza taka pierwsza świąteczna Wigilia, z tymi właśnie Polkami życzliwymi, serdecznymi. Tak zaopiekowały się nami. I te racuszki były smaczne. Smakowały nam bardzo, bo byliśmy głodne. A one nam dały jeszcze po kawałku chleba na zapas. Tak że to takie było pierwsze Boże Narodzenie. A potem spędzałyśmy święta w miarę możliwości. Żeby nasza Wigilia czy Święto Wielkanocne były bardziej uroczyste niż każdy inny dzień, to chowałyśmy kolację na następny dzień... Na przykład, żeby było więcej chleba, to zostawiałyśmy z poprzedniego dnia kawałeczek więcej. I w ten sposób obchodziłyśmy święta...

➡ Całą relację Wandy Cejki-Kiałki, a także opowieści innych świadków wydarzeń wojennych znajdaj Państwo na portalu „Historia mówiona”.

HISTORIAMOWIONA.MUZEUM1939.PL

Wanda Cejko-Kiałka, fot. portal „Historia mówiona”

20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	
STYCZNIA	STYCZNIA	STYCZNIA	STYCZNIA	STYCZNIA	STYCZNIA	STYCZNIA	STYCZNIA	STYCZNIA	STYCZNIA	STYCZNIA	STYCZNIA	LUTEGO	LUTEGO	LUTEGO	LUTEGO	LUTEGO	LUTEGO	LUTEGO	LUTEGO	
14–24 stycznia 1943 r. Obrady konferencji aliantów w Casablanca					Dzień Kryptologii	Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holokaustu			1944 r.	1944 r.			1943 r.	4–11 lutego 1945 r. Obrady konferencji jałtańskiej						
1942 r.	1940 r.					1945 r.	1945 r.													
Niemcy na konferencji w Wannsee zatwierdzają plan zagłady Żydów	Wybuch powstania czortkowskiego – pierwszego antysowieckiego zbrojnego zrywu Polaków podczas II wojny światowej					Początek marszu śmierci więźniów KL Stutthof	Sowieccy żołnierze wyzwalają niemiecki obóz Auschwitz Birkenau			Sowieccy partyzanci dokonują mordu na mieszkańcach polskiej wsi Konichy			Zamach zgrupowania „Agat” na Franza Kutscherę	Kapitulacja wojsk niemieckich pod Stalingradem			Śmierć Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki” (71. rocznica)			

Odkrywaj Muzeum II Wojny Światowej w sieci!

SKETCHFAB @ WWIIMUSEUM

GDAŃSKI KURIER MUZEALNY

Kwartalnik Muzeum II Wojny Światowej

WYDAWNICTWO MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ W GDAŃSKU POLECA

Pejzaż wojennych wspomnień

Zapiski majora Wojska Polskiego z czasów niewoli 1939–1945

Najnowsza książka, która ukazała się w październiku 2021 r. nakładem MIIWŚ, przybliżyła mało znaną postać mjr. Rudolfa Fryszowskiego – polskiego oficera, a także architekta, humanisty, erudyty i zdolnego malarza, który rozwinął swój talent artystyczny za drutami niemieckich ołagów. Warto wspomnieć, że podstawą publikacji jest szczęśliwie ocalały notes z odręcznymi zapiskami majora. Rękopis i maszynopis trafiły do Muzeum, gdzie zostały starannie opracowane, opatrzone aparatem krytycznym i przygotowane do druku. Pejzaż wojennych wspomnień to specyficzny dokument XX w., dzięki któremu

czytelnik, spoglądając oczami oficera i artysty, poznaje realia przygotowań do II wojny światowej, szczegóły obrony polskiego Wybrzeża oraz losy polskich jeńców wojennych. Wartościowym uzupełnieniem narracji są reprodukcje akwareli, które powstały w warunkach niewoli, a także archiwalne fotografie.

Rudolf Fryszowski, *Pejzaż wojennych wspomnień. Zapiski majora Wojska Polskiego z czasów niewoli 1939–1945*, oprac. Karol Polejowski, Michał Mikołajczak, post. Andrzej Fryś, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Gdańsk 2021, ss. 168, ISBN 978-83-65957-37-5.

VOUCHER POD CHOINKĘ...

SKLEP.MUZEUM1939.PL

Fot. K. Dembek

Zbliżają się święta Bożego Narodzenia, a wraz z nimi czas poszukiwać pomysłów na świąteczne prezenty. W ofercie sklepu MIIWŚ można znaleźć vouchery, które doskonale sprawdzają się jako upominek nie tylko dla pasjonatów historii, ale także dla wszystkich tych, którzy cenią sobie nieszablony sposoby spędzania wolnego czasu:

1. bilet wstępu na wystawę główną daje możliwość odwiedzenia jednej z największych wystaw prezentowanych przez muzea historyczne na świecie oraz poznania losów ludności cywilnej podczas II wojny światowej;
2. voucher na weekend w Muzeum to idealny prezent dla osób, które chciałyby zatrzymać się w Gdańsku na dłużej. Zakwaterowanie w nowoczesnym apartamencie, wstęp na wystawę Muzeum oraz bliskość centrum miasta to gwarancja niezapomnianych doświadczeń.

Oba rodzaje voucherów są dostępne w sklepie stacjonarnym na poziomie -3 Muzeum oraz na stronie internetowej: sklep.muzeum1939.pl.

KONKURS WYKREŚLANKA

Zachęcamy do odnalezienia 7 haseł związanych z tematami poruszonymi w niniejszym wydaniu „Gdańskiego Kuriera Muzealnego”. Wyrazy ułożone są pionowo, poziomo, wspak i po przekątnej.

Prosimy o przesłanie odszukanych haseł na adres mailowy: kurier@muzeum1939.pl. Pierwszych 25 osób, które nadesła poprawne odpowiedzi, zostanie nagrodzonych upominkami Muzeum II Wojny Światowej! Zgłoszenia należy nadsyłać od 20 grudnia 2021 r. do 20 stycznia 2022 r. Regulamin konkursu dostępny jest na stronie internetowej muzeum1939.pl.

A	K	E	T	O	I	L	B	I	B	R	T	T	E	Ę	J
D	S	Y	W	W	E	S	T	E	R	P	L	A	T	T	E
A	Ł	Ł	K	Z	S	S	V	U	E	V	Ą	O	K	U	H
D	Z	U	A	T	Y	N	J	O	W	I	C	E	I	Z	D
Y	U	W	R	B	O	A	Ł	B	U	H	D	U	E	H	B
R	Ć	Z	I	U	Y	R	A	T	S	C	K	E	B	Z	U
B	A	L	Ż	W	H	W	C	W	Z	R	H	D	I	L	L
Ą	L	S	U	C	H	I	R	S	K	I	W	E	H	Ę	A
A	T	I	Q	M	N	K	I	Ó	O	R	B	Ł	R	H	M